

Sammanfattning

En arbetstagare vid Luftfartsverket har avskedats under påstående att denne beställt varor för privat bruk av en av Luftfartsverket anlita d entreprenör och att syftet varit att Luftfartsverket slutligen skulle svara för kostnaderna av varorna. Arbetsgivaren har vidare gjort gällande att arbetstagaren i vart fall tagit emot en otillbörlig förmån genom att ha utverkat ett köp till rabatterat pris genom att utnyttja de yrkesmässiga kontakter han haft med nämnda entreprenör. Fråga om laglig grund för avskedande har förelegat eller i vart fall saklig grund för uppsägning. Även fråga om den av arbetsgivaren åberopade omständigheten angående mottagande av otillbörlig förmån får läggas till grund för avskedandet.

PostadressBox 2018
103 11 STOCKHOLM**Besöksadress**

Stora Nygatan 2 A och B

Telefon

08-617 66 00

Telefax

08-617 66 15

kansliet@arbetsdomstolen.sewww.arbetsdomstolen.se

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2005-02-02
StockholmDom nr 17/05
Mål nr A 25/04

KÄRANDE

Fackförbundet ST, Box 5308, 102 47 STOCKHOLM

Ombud: förbundsjuristen Torsten Nilsson, adress som ovan

SVARANDE

Staten genom Luftfartsverket, 601 79 NORRKÖPING

Ombud: advokaten Robert Lakatos, Linklaters Advokatbyrå, Box 7833,
103 98 STOCKHOLM

SAKEN

Skadestånd på grund av avskedande

Bakgrund, yrkanden m.m.

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

H.C., som är medlem i Fackförbundet ST (förbundet), anställdes hos Luftfartsverket år 1990. Den 4 september 2003 beslutade Luftfartsverkets personalansvarsnämnd att avskeda H.C. från anställningen. H.C:s sista anställningsdag var den 11 september 2003. Tvist har uppstått i frågan om det förelegat laglig grund för avskedandet eller i vart fall saklig grund för uppsägning.

Förbundet har väckt talan i Arbetsdomstolen och, som talan slutligen har bestämts, yrkat *i första hand* att Arbetsdomstolen skall förplikta staten att till H.C., för brott mot 18 § anställningsskyddslagen, utge

1. allmänt skadestånd med 200 000 kr,
2. ekonomiskt skadestånd för utebliven lön och semesterersättning från och med den 12 september 2003 till och med den 25 april 2004, med avräkning för den sjukpenning han erhållit, med följande belopp:
17 664 + 3 437 (semesterersättning) = 21 101 kr avseende september 2003
17 935 + 5 437 (semesterersättning) = 23 372 kr avseende oktober 2003
18 550 + 5 437 (semesterersättning) = 23 987 kr avseende november 2003
17 719 + 5 437 (semesterersättning) = 23 156 kr avseende december 2003
17 563 + 5 437 (semesterersättning) = 23 000 kr avseende januari 2004
18 817 + 5 437 (semesterersättning) = 24 254 kr avseende februari 2004
17 563 + 5 437 (semesterersättning) = 23 000 kr avseende mars 2004
14 850 + 4 466 (semesterersättning) = 19 316 kr avseende april 2004.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte förelegat laglig grund för avskedandet men väl saklig grund för uppsägning av H.C. har förbundet *i andra hand* yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta staten att till H.C., för brott mot 7 § anställningsskyddslagen, utge

1. allmänt skadestånd med 100 000 kr,
2. ekonomiskt skadestånd motsvarande uppsägningslön och semesterersättning från och med den 12 september 2003 till och med den 11 mars 2004, med avräkning för den sjukpenning han erhållit, med de belopp som angetts till och med februari 2004 under punkten 2 i förbundets förstahandsyrkande och för perioden den 1 mars till och med den 11 mars 2004 med 6 534 + 1 942 (semesterersättning) = 8 476 kr.

Förbundet har även yrkat att ränta enligt 6 § räntelagen skall utgå på de allmänna skadestånden från dagen för delgivning av stämning (23 februari 2004) och på de ekonomiska skadestånden på respektive belopp från den 25:e i varje månad, allt till dess full betalning sker.

Förbundet har förbehållit sig rätten att senare i en eventuell ny rättegång yrka ersättning till H.C. för ytterligare ekonomisk skada.

Staten har bestritt yrkandena. Inget belopp avseende allmänt skadestånd har vitsordats. Beloppen avseende lön och semesterersättning har vitsordats som skäliga i och för sig. Staten har dock bestritt att ett eventuellt ekonomiskt skadestånd skall innefatta semesterersättning. Räntheyrkandena har vitsordats. Staten har inte haft någon erinran mot förbundets förbehåll avseende yrkandena vid en eventuell ny rättegång.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

H.C:s arbetsuppgifter

Stockholm-Arlanda flygplats är en statlig flygplats som förvaltas av Luftfartsverket. H.C., som är född år 1946, anställdes på Arlanda flygplats år 1990. Efter den senaste omorganisationen som ägde rum vid årsskiftet 2001/2002 tillhörde han LFV Stockholm-Arlanda Facilities med placering på förvaltningsenheten.

H.C:s arbetsuppgifter bestod bland annat av att ansvara för den strategiska projektplaneringen och han var direkt underställd chefen för förvaltningsenheten. H.C:s arbetsuppgifter inom förvaltningsenheten var att fungera som samordnare och stödperson till förvaltare och projektledare i samband med olika nybyggnads- och ombyggnadsprojekt. Dessutom hade han till uppgift att stödja de andra enheterna inom förvaltningsenheten i olika frågor som hade att göra med flygplatsens tekniska drift och de förändringar som skulle genomföras på flygplatsen. Vidare var H.C. ansvarig för ett bullerisoleringsprojekt. Han hade också ansvar för att flygplatsen följer de

olika tillstånd som finns inom miljöområdet utifrån de koncessionsbeslut och miljödomstolsbeslut som ligger till grund för att flygplatsen skall få bedriva flygverksamhet. Han hade däribland ansvar för flygplatsens reningsverk som skall rena allt tvättvatten från Luftfartsverkets fordon. H.C. hade därutöver ytterligare arbetsuppgifter.

Avskedandet m.m.

Den 4 september 2003 beslöt Luftfartsverkets personalansvarsnämnd att avskeda H.C. Som skäl för avskedandet angav Luftfartsverket att H.C. skulle ha inhandlat varor för privat bruk genom en av Luftfartsverket anlita daren, ABB Building Systems AB (ABB), numera YIT Building Systems AB, och att han skulle ha haft för avsikt att låta dessa varor faktureras arbetsgivaren. H.C. arbetade fram till den 12 juni 2003 då han blev hemskickad på grund av misstankar om oegentligheter. Den 13 juni 2003 mottog H.C. ett muntligt besked att han var avstängd från arbetsplatsen med bibehållna anställningsförmåner i avvaktan på Luftfartsverkets personalansvarsnämnds beslut i frågan. Avskedandet verkställdes den 11 september 2003.

Luftfartsverket polisanmälde H.C. för de anklagelser som riktades mot honom och polisen inledde en förundersökning. Åklagaren meddelade dock i beslut den 24 november 2003 att förundersökningen lades ned då brott inte kunde styrkas.

Köp av varor för privat bruk

H.C. tillstår att han någon gång i februari 2003 vände sig till sin kontaktperson på ABB, E.R., för att få hans hjälp att välja ut en spis och en bänkljusarmatur av god kvalitet till den bostadsrättslägenhet som H.C:s dotter nyligen köpt. E.R. erbjöd sig att anskaffa dessa varor och H.C. accepterade detta erbjudande. H.C. klargjorde för E.R. att det var dottern som skulle stå för betalningen och att hon skulle använda pengar ur en reparationsfond. När H.C. hämtade spisen och belysningen i ABB:s förråd på Arlanda frågade han hur mycket hans dotter skulle betala. E.R. förklarade att han ännu inte erhållit fakturorna och därför inte visste det exakta priset. Han lovade att översända fakturorna så snart han fick dessa. Några fakturor har emellertid aldrig översänts till H.C. eller hans dotter. Något pris för de aktuella varorna har aldrig diskuterats. Dottern efterlyste i två brev till ABB faktura på varorna men utan resultat. H.C. bestrider att han skulle haft någon som helst avsikt att låta Luftfartsverket betala för dessa varor.

E-postkorrespondens mellan H.C. och E.R.

Luftfartsverket har åberopat e-postkorrespondens som har ägt rum mellan H.C. och E.R. den 26 och den 27 februari 2003. Av E.R:s e-postmeddelande framgick inte vad hans fråga, om nummer som han kunde fakturera på, avåg. H.C. tog för givet att frågan avsåg det arbete angående uppgradering av befintliga el- och luftinstallationer som han givit ABB i uppdrag att utföra på det provisoriska reningsverket i byggnad 457. Han besvarade därför

meddelandet med att fakturan skulle märkas med projektnummer 117077 och H.C:s namn samt att arbetet avsåg ”komplettering och ändring belysning samt byte kablage till processanläggningen”. Projektnumret var det nummer som Luftfartsverket ursprungligen åsatte det provisoriska reningsverket när verket ursprungligen uppfördes. När arbetena med att permanenta verket skulle inledas vid årsskiftet 2002/2003 använde H.C. samma projektnummer. H.C. har således inte uppfattat att E.R:s fråga handlade om hur fakturorna beträffande den aktuella spisen och belysningen skulle hanteras.

Uppdrag till ABB avseende reningsverket

Bakgrunden till uppdraget att låta ABB uppgradera det provisoriska reningsverket, byggnad 457, var följande. Reningsverket uppfördes ursprungligen för att klara en livslängd på tre till fyra år. Under år 2002 bestämdes dock att man skulle ansöka hos miljödomstolen om att få permanenta även det provisoriska reningsverket. För att klara miljödomstolens krav blev det nödvändigt med ombyggnation av befintlig el- och luftinstallation i byggnaden. ABB hade utfört installationsarbeten i stor omfattning i samband med uppförandet av den permanenta reningsanläggningen i Kolsta under år 2002. Anläggningen skulle vara färdigställd i november–december 2002. I december 2002 gav H.C. därför E.R. muntligt besked om att ABB skulle påbörja inventeringen av den befintliga elanläggningen och den befintliga till- och frånluftsanläggningen i det provisoriska reningsverket. När anläggningen i Kolsta var färdigställd skulle ABB omgående påbörja uppgraderingen av det provisoriska reningsverket. I januari 2003 påminde H.C. E.R. om att planeringen för uppgraderingen av byggnad 457 måste inledas. E.R. lovade då att återkomma så snart som möjligt. Av olika skäl blev arbetena i Kolsta försenade och de blev färdiga först i februari 2003. Målet var att uppgraderingsarbetet skulle vara färdigt i slutet av maj 2003.

Det kan framstå som märkligt att beställningen av uppgraderingsarbetena gjordes muntligen. Detta kan förklaras med att det var kutym på Arlanda att entreprenadarbeten först beställs muntligen för att därefter vid ett senare tillfälle bekräftas skriftligen. I vart fall har det varit på det sättet när redan upphandlade s.k. årsentreprenörer har anlåtats och det gällt uppdrag av den storlek som det i detta fall var fråga om för ABB:s vidkommande i byggnad 457.

Innan H.C. beställde arbetena i fråga tog han i november–december 2002 kontakt med inköpsenheten på Arlanda flygplats. Anledningen till detta vara att han ville erhålla klartecken att de beställningar som behövde göras höll sig inom de värden som gällde för att få anlita de entreprenörer som det fanns ramavtal med. H.C. fick besked av inköpsenheten att det var tillåtet att använda sig av entreprenörerna med ramavtal, s.k. årsavtal. ABB tillhörde en av de entreprenörer som hade årsavtal vid denna tidpunkt.

Sista gången H.C. påminde E.R. om att arbetena på det provisoriska reningsverket måste komma igång var omkring den 20 februari 2003 i nära samband med att han avhämtade den i målet aktuella spisen och belysningen som han beställt till sin dotter. H.C. kände stort ansvar för att arbetet med det provisoriska reningsverket inte skulle bli försenat. En försening skulle kunna

medföra omfattande driftsstörningar. När E.R. den 26 februari 2003 skickade sitt e-postmeddelande drog H.C. den för honom självklara slutsatsen att det rörde sig om arbetet på byggnad 457.

Arbetsgivarens syn på privata inköp

Det kan framstå som något märkligt att H.C. valde att använda sig av en av Luftfartsverket anlitaad entreprenör för att göra tidigare nämnda inköp. Emellertid har arbetsgivaren själv genom sitt eget agerande medverkat till att personal vid Arlanda uppfattat det som helt tillåtet och accepterat att göra privata inköp av det slag som H.C. gjorde. Det förekom i viss mån att Luftfartsverkets personal inhandlade varor för privat bruk genom de entreprenörer som Luftfartsverket anlitaade. Dessa köp betalades av personalen och inte av Luftfartsverket. Som exempel kan nämnas att H.C. i mars 2003 av Byggnadsfirma L.K. AB köpte ett begagnat trägol. Även i detta fall förmedlade H.C. köpet till sin dotter. Dottern fick betala ett marknadsmässigt pris för golvet och betalningen ägde rum i mars 2003. Nämnda köp var känt för Luftfartsverkets ledning men har inte återopats som misskötsamhet från H.C:s sida sedan det stod klart att H.C. kunde visa kvitto på betalningen. Av ett utdrag från Luftfartsverkets intranät från den 19 mars 1998 framgår därutöver att arbetsgivaren har medverkat till att framförhandla eller i vart fall vidarebefordra en rad rabatterade erbjudanden gällande varor eller tjänster från olika näringsidkare i Arlandaområdet som riktar sig till Luftfartsverkets personal. Flera av dessa näringsidkare säljer tjänster till Luftfartsverket och vissa är hyresgäster i Luftfartsverkets lokaler på flygplatsen. Den återopade listan är numera borttagen från intranätet. Det är inte känt för förbundet när detta ägde rum. Det görs inte gällande att ABB har funnits upptaget på en sådan lista.

Den återopade intranätinformationen i kombination med avsaknad av en tydlig policy när det gäller privata inköp från olika näringsidkare och entreprenörer som Luftfartsverket anlitar, har medfört att H.C. och övriga anställda som har beställt varor på detta sätt, har uppfattat att köp av detta slag varit fullt tillåtna och accepterade av arbetsgivaren. Förbundet kan inte ge någon fullständig bild av förekomsten av privata köp där olika entreprenörer som Luftfartsverket anlitar har medverkat. Det görs dock gällande att det i viss omfattning har förekommit sådana köp och att det då inte varit fråga om att låta Luftfartsverket betala dessa köp utan arbetstagaren har själv betalat sitt privata köp.

Ny omständighet

Staten genom Luftfartsverket har i ett sent skede i processen gjort gällande att laglig grund för avskedande alternativt saklig grund för uppsägning i vart fall skulle föreläggas eftersom H.C. under sin anställning skulle ha mottagit en otillbörlig förmån på grund av att den i målet aktuella spisen och belysningen sålts till rabatterat pris.

Förbundet gör i första hand gällande att detta utgör en ny grund för avskedandet som staten inte äger rätt att återopa eftersom den framställts för sent.

Av 19 § sista stycket och 9 § anställningsskyddslagen framgår att arbetsgivaren på arbetstagararens begäran är skyldig att uppge de omständigheter som åberopas som grund för avskedandet eller uppsägningen. Staten har inte tidigare under tvisten åberopat som laglig grund för avskedandet att H.C. skulle ha mottagit någon otillbörlig förmån. Avskedandet av H.C. har vid två tillfällen behandlats i Luftfartsverkets personalansvarsnämnd. Av protokollen från dessa sammanträden framgår att den enda grund som Luftfartsverket har åberopat som orsak till avskedandet av H.C. är påståendet om att han skulle ha haft för avsikt att låta arbetsgivaren betala hans privata inköp. Det har också ägt rum två fackliga sammanträden med arbetsgivaren med anledning av den aktuella tvisten, dels en överläggning enligt 30 § anställningsskyddslagen, dels en tvisteförhandling. Som framgår av protokollen från dessa sammanträden har det inte heller vid dessa tillfällen gjorts några påståenden om mottagande av någon otillbörlig förmån. Staten har dessutom så sent som under den muntliga förberedelsen i Arbetsdomstolen på en rak fråga från förbundet uttryckligen uppgett att staten inte lade H.C. till last att han genom inköpen skulle komma att erhålla rabatt.

Om domstolen ändå skulle finna att staten äger rätt att åberopa den påstådda rabatten som misskötsamhet görs det i andra hand gällande följande. Det bestrids att H.C. har ingått några avtal om rabatter i samband med de två i målet aktuella köpen eller att detta skulle utgöra en underförstådd förutsättning för köpen. Det bestrids vidare att H.C. faktiskt skulle ha erhållit någon otillbörlig förmån i form av rabatt eftersom vare sig han själv eller hans dotter har mottagit någon faktura beträffande köpen. Även om det skulle förhålla sig på det sättet att de aktuella köpen skulle ha varit förenade med rabatter och H.C. känt till detta bestrids det att det skulle vara fråga om så allvarlig misskötsamhet att det skulle utgöra laglig grund för avskedande eller ens saklig grund för uppsägning. Det har aldrig från förbundets sida gjorts gällande att H.C. eller hans dotter skulle erhålla rabatt vid köpen. Det som har gjorts gällande är i stället att i den mån H.C:s dotter skulle komma att erhålla rabatt vid köpen så var detta av underordnad betydelse och på inget sätt en förutsättning för köpen.

Ekonomiskt skadestånd

H.C. har rätt till ekonomiskt skadestånd för mellanskillnaden mellan den sjukersättning som han erhållit och lönen. Det är Luftfartsverkets agerande i samband med avskedandet som lett till H.C:s sjukskrivning. H.C. har drabbats av psykiska besvär och har tagit mycket illa vid sig av att ha utpekats som en brottsling av sin arbetsgivare. H.C. har tidigare under sin anställning endast haft någon enstaka sjukdag men blev helt sjukskriven den 1 september 2003.

Det ekonomiska skadeståndet skall innefatta även ersättning för semesterersättning eftersom det inte var planerat någon semesterperiod för den tid som yrkandet avser. Intjänad semester i enlighet med Affärsverksavtalet skall således ingå i det ekonomiska skadeståndet. Detta medför inte en överkompensation för H.C:s del.

Sammanfattning av grunderna för talan

H.C. har aldrig haft för avsikt att låta Luftfartsverket betala för de varor som han beställt för sin dotters räkning och som levererats till henne. För det fall Arbetsdomstolen skulle tillåta staten att återropa omständigheten att H.C. i vart fall mottagit en otillbörlig förmån, vilket förbundet motsätter sig, bestrids det att H.C. mottagit en sådan förmån. Det föreligger vare sig laglig grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning. Genom avskedandet har staten därför ådragit sig skyldighet att utge såväl allmänt som ekonomiskt skadestånd till H.C. enligt 38 § anställningsskyddslagen.

Staten genom Luftfartsverket

H.C:s arbetsuppgifter

H.C. anställdes den 22 februari 1990 som avdelningsdirektör hos Luftfartsverket med placering vid Arlanda flygplats. I samband med den senaste omorganisationen, som ägde rum årsskiftet 2001/2002, erhöll H.C. en befattning som strategisk projektplanerare inom förvaltningsenheten. I denna egenskap rapporterade han direkt till den dåvarande chefen för förvaltningsenheten, G.S. Inom ramen för sin befattning var H.C. projektchef för ett projekt benämnt ”100 %”. Projektet var ett säkerhetsprojekt som syftade till att öka säkerheten på Arlanda flygplats genom att bygga om bagageanläggningar m.m. Inom ramen för detta projekt hade H.C. löpande kontakter med företrädare för ett flertal entreprenörer, bl.a. ABB, som anlätades av Luftfartsverket. H.C. hade en förtroendeställning inom Luftfartsverket.

ABB:s och Luftfartsverkets internutredningar m.m.

Bakgrunden till avskedandet av H.C. var följande. ABB genomförde i mars 2003 en internrevision avseende ABB:s regionkontor på Arlanda. I samband därmed framkom det omständigheter som medförde att det fanns anledning att misstänka att det förekommit oegentligheter vid detta kontor. Det som framstod som särskilt anmärkningsvärt var kontorets affärsförbindelser med Luftfartsverkets förvaltningsenhet, d.v.s. den enhet där H.C. tjänstgjorde och G.S. var chef. Mot den bakgrunden kontaktades Luftfartsverket av ABB i mitten av mars 2003. Kontakterna mellan Luftfartsverket och ABB resulterade i att Luftfartsverket, parallellt med ABB:s utredning, påbörjade en internutredning för att utreda om anställda hos Luftfartsverket gjort sig skyldiga till oegentligheter och den eventuella omfattningen därav. I inledningen av utredningsarbetet framkom bl.a. att några personer inom förvaltningsenheten beställt varor för privat bruk genom ABB:s dåvarande regionchef E.R. Detta hade gått till på så sätt att ABB fakturerat Luftfartsverket för kostnader hänförliga till dessa varor inom ramen för pågående projekt – där Luftfartsverket var beställare och ABB var entreprenör – genom att upprätta fakturor för skens skull eller genom att lägga till kostnader på fakturor som i övriga delar avsåg kostnader som var hänförliga till pågående projekt. Vidare framkom det att Luftfartsverket

betalat sådana fakturor samt att de anställda inom förvaltningsenheten tillgodogjort sig varorna för privata ändamål. Den information som Luftfartsverket erhöll från ABB var välgrundad och Luftfartsverket riktade misstankar mot bl.a. G.S. Redan samma dag som det inledande mötet ägde rum mellan ABB och Luftfartsverket hölls ett förhör med G.S. Han erkände i princip omedelbart att han genom E.R. beställt varor för privat bruk samt att kostnaderna för dessa fakturerats Luftfartsverket av ABB. Samma dag försattes G.S. ur tjänst. G.S. avskedades av Luftfartsverket och han har ersatt de kostnader som han medverkat till att Luftfartsverket oriktigt fått svara för.

Åklagaren inledde en förundersökning mot bl.a. G.S. och även mot H.C. Åklagaren har väckt åtal mot G.S. för grovt bedrägeri och mot E.R. för medhjälp till grovt bedrägeri. G.S. har erkänt delaktighet i brott men inte att det skall rubriceras som grovt brott. E.R. har förnekat brott.

Spisen och armaturen samt e-postkorrespondensen

Den 26 februari 2003 skickade E.R. ett e-postmeddelande till H.C. I e-postmeddelandet efterfrågade E.R. ett nummer som han kunde fakturera på och vad det skulle stå på fakturan. H.C. besvarade e-postmeddelandet den 27 februari 2003. Av H.C:s svar framgår att han instruerade E.R. att märka fakturan med ”byggnad 457 Reningsanläggning” samt att E.R. skulle ange H.C:s namn och projektnumret 117077. Vidare framgår det av H.C:s svar att det var frågan om komplettering och ändring av belysning samt byte av kablage till processanläggningen.

Den 28 februari 2003 startade E.R. hos ABB ett projekt och följde därvid de instruktioner som lämnats av H.C. i e-postmeddelandet. Det kan konstateras att all information i nämnda e-postmeddelande i princip i sin helhet återfinns i den handling som användes av E.R. vid starten av projektet.

Några dagar innan E.R. startade projektet mottog ABB två leverantörsfakturor. Den ena, från Ahlsell AB, var daterad den 20 februari 2003 och avsåg underskåpsarmatur för ett belopp om 564 kr. Den andra, från Elektroskandia AB, var daterad den 24 februari 2003 och avsåg en spis av märket Cylinda för ett belopp om 7 314 kr. På båda fakturorna angavs E.R. som ABB:s referens. Dessa båda fakturor attesterades av E.R., vilka i sin tur godkändes av hans närmsta chef. Fakturorna bokfördes på det tidigare angivna projektet efter instruktioner av E.R. Avsikten var således att dessa kostnader därefter skulle vidarefaktureras Luftfartsverket inom ramen för det startade projektet. Det bör, såvitt avser fakturan från Ahlsell AB, noteras att det under rubriken godsmärke finns angivet ”Reningsverk H.C.” Noteras bör också att fakturan är daterad den 20 februari 2003, d.v.s. åtta dagar innan projektet startades.

Luftfartsverkets internutredning såvitt avser H.C.

I mitten av april 2003 hade Luftfartsverkets dåvarande säkerhetschef L.S. och chefen för fastighetsavdelningen A.L. ett enskilt samtal med H.C. H.C. tillfrågades om han hade gjort några privata köp genom leverantörer vilket

han dock inledningsvis förnekade. När han sedan fick följdfrågor medgav H.C. att han för sin dotters räkning hade köpt en spis genom ABB och E.R. H.C. uppgav vidare vid samtalet att spisen var betald. När han fick ytterligare följdfrågor kunde han dock varken lämna någon trovärdig förklaring eller visa upp verifikationer för den påstådda betalningen.

Skälen för avskedandet

Sammanfattningsvis görs följande gällande. H.C. har genom E.R., ABB, i februari 2003 beställt en spis för 7 314 kr av Elektroskandia AB och underskåpsarmatur av Ahlsell AB för 564 kr. Varorna har varit avsedda för privat bruk och har levererats till H.C. eller hans dotter. Elektroskandia AB och Ahlsell AB har fakturerat ABB för varorna. Avsikten har dock varit att Luftfartsverket slutligen skulle svara för kostnaderna avseende varorna. H.C. och E.R. har därför i samförstånd startat ett projekt hos ABB där Luftfartsverket angetts som beställare med H.C. som referens. Fakturorna har sedan bokförts på det aktuella projektet med avsikten att Luftfartsverket skulle faktureras kostnaderna för varorna inom ramen för projektet. Det hela uppdagades dock av ABB innan någon fakturering hann äga rum.

Om det inte befinns utrett att H.C:s avsikt var att låta Luftfartsverket slutligen stå för kostnaderna för varorna görs det gällande att H.C:s agerande innebär att han under sin anställning hos Luftfartsverket tagit emot en otillbörlig förmån. Den spis som levererades till H.C:s dotter är av märket Cylinda. Cylindas riktpolis till Cylindas återförsäljare avseende den aktuella spismodellen var vid den tidpunkt när spisen levererades 8 900 kr inklusive mervärdesskatt. Det fakturerade beloppet enligt fakturan var 7 314 kr inklusive mervärdesskatt. Skillnaden mellan Cylindas rekommenderade riktpolis och det fakturerade beloppet uppgår således till 1 586 kr, motsvarande omkring 18 procents rabatt. H.C. har således under sin anställning hos Luftfartsverket tagit emot en otillbörlig förmån genom att han för sin dotters räkning utverkat ett köp till rabatterat pris med användande av de yrkesmässiga kontakter han haft med företrädare för en av Luftfartsverket anlitad entreprenör. Den otillbörliga förmånen har tagits emot av H.C. i samband med att han, enligt sina egna uppgifter, uppdragit åt ABB att utföra vissa arbetsuppgifter avseende en reningsanläggning. Det finns således en direkt koppling mellan förmånen och H.C:s anställning hos Luftfartsverket.

H.C., som innehade en förtroendeställning hos Luftfartsverket, har genom sitt agerande grovt åsidosatt sina åligganden mot Luftfartsverket på ett sådant sätt att det förelegat laglig grund för avskedande. I vart fall har det förelegat saklig grund för uppsägning på grund av personliga skäl.

Ny omständighet

Att Luftfartsverket även åberopar den omständigheten att H.C. i vart fall mottagit en otillbörlig förmån beror på det sätt som förbundet utformat sin talan i målet. I stora delar är det fråga om samma händelseförlopp som Luftfartsverket ursprungligen åberopat. Den nu åberopade grunden ligger i

linje med vad som tidigare åberopats av Luftfartsverket. Omständigheterna som åberopas till stöd för att det förelegat laglig grund för avskedande grundar sig på det förhållandet att H.C. på ett otillbörligt sätt utnyttjat sin förtroendeställning genom att ha inköpt varor för privat bruk för sin dotters räkning och i samband därmed antingen försökt tillse att Luftfartsverket slutligen fick svara för dessa kostnader eller i vart fall försökt tillse att varorna inköptes till väsentligt rabatterat pris. Det är således under alla förhållanden fråga om försummelse av samma art och därtill kommer att båda grunderna har ett direkt samband med varandra. Vid den muntliga förberedelsen i Arbetsdomstolen angav Staten att den ”för närvarande” inte åberopade den nya omständigheten. Luftfartsverket äger mot denna bakgrund rätt att åberopa den nya omständigheten.

Arbetsgivarens syn på privata inköp

Det är möjligt att det kan ha förekommit att anställda på Luftfartsverket köpt varor för privat bruk genom olika entreprenörer i samband med att dessa entreprenörer anlätades av Luftfartsverket. Sådana enskilda initiativ har dock inte vid något tillfälle accepterats eller godkänts av ledningen för Arlanda flygplats.

Det är riktigt att H.C. för sin dotters räkning medverkat vid ett köp från en av Luftfartsverket anlätad entreprenör, nämligen Byggnadsfirma L.K. AB. Detta bolag har på fråga från Luftfartsverket anfört att den enda transaktion som genomförts med personer med anknytning till Luftfartsverket var den transaktion som ägde rum med H.C.

Det är vidare riktigt att Luftfartsverket hade en lista på Luftfartsverkets intranät varav framgick att Luftfartsverket kommit överens med vissa uppräknade näringsidkare att anställda på Luftfartsverket skulle erhålla vissa rabatter. Det förhållandet att Luftfartsverket förhandlat fram personalförmåner av angivet slag är sedvanligt förekommande och är helt väsensskilt från den situation då enskilda tjänstemän på Luftfartsverket på eget initiativ tillskansar sig otillbörliga förmåner genom olika entreprenörer i samband med att dessa fullgör uppdrag åt Luftfartsverket. Den aktuella listan har inte uppdaterats sedan år 1998 och det är en av anledningarna till att den inte längre finns kvar på Luftfartsverkets intranät.

Ekonomiskt skadestånd

H.C. försattes ur tjänst den 13 juni 2003 genom ett muntligt besked från Luftfartsverket. Den 4 september 2003 fattades beslut om att han skulle avskedas och han blev sjukskriven den 1 september 2003. Med hänsyn till H.C:s sjukskrivning är han över huvud taget inte berättigad till något ekonomiskt skadestånd, eftersom han inte kunnat stå till Luftfartsverkets förfogande för att utföra arbete under den period det yrkade skadeståndet hänförs till. Luftfartsverket bestrider dessutom att det föreligger adekvat kausalitet mellan å ena sidan omständigheterna i samband med avskedandet och å andra sidan sjukskrivningen. Med hänsyn till omständigheterna i samband med avskedandet är det under alla förhållanden obefogat att ålägga

Luftfartsverket skadeståndsansvar för den ekonomiska förlust som är hänförlig till tiden efter avskedandet. Luftfartsverket har agerat på ett korrekt sätt i samband med avskedandet.

Luftfartsverket bestrider att ett eventuellt ekonomiskt skadestånd skall innefatta såväl lön som semesterersättning. Detta skulle leda till att H.C. blev överkompenserad. Ett eventuellt ekonomiskt skadestånd skall således enbart beräknas med utgångspunkt i den månadslön han hade vid anställningens upphörande, d.v.s. 37 000 kr.

Sammanfattning av grunderna för talan

H.C. har genom E.R. på ABB beställt en spis och en underskåpsarmatur. Varorna har varit avsedda för privat bruk och har levererats till H.C. eller hans dotter. ABB har fakturerats för varorna. Avsikten har varit att Luftfartsverket slutligen skulle svara för kostnaderna avseende varorna. I vart fall har H.C. tagit emot en otillbörlig förmån genom att han för sin dotters räkning utverkat ett köp till rabatterat pris med användande av de yrkesmässiga kontakter han haft med E.R. på ABB. H.C., som innehade en förtroendeställning hos Luftfartsverket, har genom sitt agerande grovt åsidosatt sina åligganden mot Luftfartsverket på ett sådant sätt att det förelegat laglig grund för avskedande. I vart fall har det förelegat saklig grund för uppsägning på grund av personliga skäl.

Domskäl

Twisten

H.C., som anställdes år 1990 hos Luftfartsverket, blev i september 2003 avskedad från sin anställning. Twisten gäller om det har förelegat laglig grund för att avskeda H.C. eller om det i vart fall förelegat saklig grund för uppsägning.

Till stöd för att det förelegat laglig grund för avskedande eller att det i vart fall förelegat saklig grund för uppsägning har staten anfört följande. H.C. har för privat bruk beställt en spis och en underskåpsarmatur genom en företrädare för ABB. ABB är en av Luftfartsverket anlita daren. Varorna har levererats till H.C. eller hans dotter och ABB har fakturerats för varorna. H.C. hade för avsikt att låta Luftfartsverket slutligen svara för kostnaderna för varorna. I vart fall har H.C. tagit emot en otillbörlig förmån genom att han för sin dotters räkning utverkat ett köp till rabatterat pris genom att utnyttja de yrkesmässiga kontakter han haft med den aktuella företrädaren för ABB. H.C., som innehade en förtroendeställning, har genom sitt handlande grovt åsidosatt sina åligganden mot Luftfartsverket.

Förbundet har gjort gällande att det inte har förelegat laglig grund för avskedande och inte heller saklig grund för uppsägning. Förbundet har vitsordat att H.C., för sin dotters räkning, genom företrädaren för ABB fått dennes hjälp med att köpa en spis och en bänkljusarmatur men bestritt att H.C. skulle ha

haft för avsikt att låta Luftfartsverket betala för dessa varor. Förbundet har även bestritt att H.C. mottagit någon otillbörlig förmån.

Mellan parterna råder också tvist om vilka omständigheter som staten kan lägga till grund för avskedandet. Förbundet har gjort gällande att staten inte som grund för avskedandet får åberopa omständigheten att H.C. skulle ha mottagit en otillbörlig förmån, eftersom den utgör en ny grund som åberopats för sent. Staten har invänt att omständigheten får läggas till grund för avskedandet.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På förbundets begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med H.C. samt vittnesförhör hållits med H.C:s dotter C.C. och med inköparen M.H. På statens begäran har vittnesförhör hållits med dåvarande internrevisorn B.J., dåvarande säkerhetschefen L.S., kriminalinspektörerna D.D. och M.Z., kontrollern B.A. samt med personalchefen M.M. Båda parter har även åberopat skriftlig bevisning.

Får den åberopade omständigheten att H.C. har mottagit en otillbörlig förmån läggas till grund för bedömningen?

Parterna är ense om att omständigheten att H.C. i vart fall mottagit en otillbörlig förmån åberopats från statens sida först efter det att Arbetsdomstolen hållit muntlig förberedelse i målet. Staten har dock bl.a. anfört att omständigheten i fråga ligger i linje med vad som tidigare åberopats, varför den bör få läggas till grund för bedömningen om avskedandet haft laga grund.

Enligt 19 § tredje stycket och 9 § anställningsskyddslagen är arbetsgivaren skyldig att på arbetstagarens begäran uppge de omständigheter som åberopats som grund för avskedandet alternativt uppsägningen. Uppgiften skall vara skriftlig om arbetstagaren begär det. De uppgifter som arbetsgivaren lämnar i enlighet med nämnda bestämmelser får i princip den verkan att andra omständigheter än de uppgivna inte med framgång kan åberopas vid domstol. Samma rättsverkan inträder i allmänhet om arbetsgivaren vid en förhandling preciserar skälen för åtgärden eller om arbetsgivaren självmant – utan att arbetstagaren begär det – lämnar ett skriftligt besked om skälen för avskedandet eller uppsägningen (se AD 2001 nr 70 och däri gjorda hänvisningar till rättsfall).

Arbetsdomstolen anser att Luftfartsverket i och med de skäl som angivits i personalansvarsnämndens beslut om att avskeda H.C. och som vidhållits vid den överläggning och den förhandling som förevarit, har lämnat besked om de omständigheter som låg till grund för avskedandet.

Syftet med arbetsgivarens skyldighet att ge fullständiga besked om grunderna för ett avskedande respektive en uppsägning är att arbetstagaren inte skall behöva sväva i tvivelsmål rörande grunderna för avskedandet eller upp-

sägningen om han eller hon önskar dra denna under rättslig prövning. I förarbeten och rättspraxis har emellertid ansetts att arbetsgivaren i viss utsträckning kan åberopa även andra omständigheter om de ligger i linje med vad som angivits som grund för avskedandet eller uppsägningen (se ånyo AD 2001 nr 70 och däri gjorda hänvisningar till rättsfall).

Den avskedandegrund som angivits ursprungligen rör det förhållandet att H.C. skulle ha haft för avsikt att låta arbetsgivaren stå för kostnaderna avseende de privata inköpen. Luftfartsverket har nu alternativt gjort gällande att om H.C. inte hade någon sådan avsikt har hans agerande i vart fall inneburit att han mottagit en otillbörlig förmån. Arbetsdomstolen kan konstatera att båda omständigheterna avser samma yttre händelseförlopp som Luftfartsverket ursprungligen åberopat och att de båda omständigheterna har ett klart och naturligt samband med varandra. Den ytterligare omständighet som staten åberopat först i Arbetsdomstolen får därmed enligt Arbetsdomstolens mening anses ligga i linje med de skäl som angetts ursprungligen. Det är alltså inte fråga om en helt annan grund för avskedandet.

Vad som förevarit innan den nya omständigheten åberopades kan enligt Arbetsdomstolens mening inte med fog uppfattas som att staten avstått från rätten att åberopa omständigheten.

Domstolen finner således att även den av staten åberopade omständigheten att H.C. i vart fall mottagit en otillbörlig förmån får läggas till grund för bedömningen av frågan om det förelegat laglig grund för avskedande eller i vart fall saklig grund för uppsägning.

Har H.C. haft för avsikt att låta Luftfartsverket stå för kostnaderna för spisen och belysningen?

En utgångspunkt för Arbetsdomstolens prövning i sak är att det ankommer på arbetsgivaren att visa att det förelegat laglig grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning. Detta innebär att arbetsgivaren, när det som i detta fall föreligger tvist om förekomsten av de omständigheter som lagts till grund för avskedandet och som i realiteten innebär att arbetstagaren kan ha gjort sig skyldig till brottsligt förfarande, har att fullt ut styrka dessa omständigheter. Den beviskyldighet som sålunda åvilar arbetsgivaren medför att brister i bevisningen om vad som faktiskt inträffat går ut över arbetsgivaren.

Åklagaren har i beslut den 24 november 2003 lagt ned den påbörjade förundersökningen avseende H.C. med motiveringen att brott inte kunde styrkas. Enligt Arbetsdomstolens mening saknas emellertid skäl att tillmäta ett sådant beslut någon särskild bevisverkan. Arbetsgivarens påståenden om H.C:s handlande skall således prövas utifrån en sedvanlig bedömning av utredningen i målet (se AD 2002 nr 85).

Det yttre händelseförloppet i samband med att H.C. för sin dotters räkning beställt en spis och en bänkskåpsarmatur är huvudsakligen ostridiga och kan sammanfattas på följande sätt. Någon gång i februari 2003 vände sig H.C. till

sin kontaktperson vid ABB, E.R., för att få hjälp att införskaffa en spis och en bänkljusarmatur till sin dotters lägenhet. H.C. tog emot varorna och överlämnade dem till sin dotter. ABB mottog två leverantörsfakturor, en avseende spisen och en avseende armaturen. Fakturorna är daterade den 20 respektive den 24 februari 2003. Den 26 februari 2003 skickade E.R. ett e-postmeddelande till H.C. och frågade om han hade något nummer som E.R. kunde fakturera på och vad det skulle stå. H.C. besvarade e-postmeddelandet den 27 februari 2003. H.C. svarade E.R. att han skulle märka fakturan ”byggnad 457 Reningsanläggning” samt att E.R. skulle ange H.C:s namn och projektnumret 117077 samt därutöver ”komplettering och ändring av belysning samt byte kablage till processanläggningen”. Av en handling från ABB framgår att ABB genom E.R., med beställningsdatum den 28 februari 2003, startade ett projekt benämnt ”Reningsverket Byggnad 457”. Uppgifterna i handlingen överensstämmer med de uppgifter som H.C. lämnade i e-postmeddelandet till E.R. Någon faktura avseende spisen och bänkljusarmaturen skickades aldrig till Luftfartsverket och inte heller till H.C. eller hans dotter.

Staten har gjort gällande att fakturorna skulle vidarefaktureras Luftfartsverket inom ramen för det startade projektet och att det varit H.C:s avsikt att låta Luftfartsverket stå för kostnaderna av spisen och belysningen. I denna del har parterna olika uppfattningar. Beträffande denna fråga har följande uppgifter lämnats.

H.C.: Han vände sig till E.R. för att få dennes hjälp att välja ut en spis och en bänkljusarmatur av god kvalitet till den bostadsrättslägenhet som hans dotter hade köpt i januari 2003. E.R. erbjöd sig att skaffa dessa varor och H.C. accepterade erbjudandet. H.C. gjorde helt klart för E.R. att det var dottern som skulle ha varorna och lämnade även dotterns adress dit fakturan skulle skickas. Vad gäller e-postmeddelandet från E.R. tog H.C. för givet att frågan avsåg det arbete angående uppgradering som han, muntligen i december 2002, givit ABB genom E.R. i uppdrag att utföra på det provisoriska reningsverket i byggnad 457. Han förstod aldrig att e-postmeddelandet kunde handla om spisen och bänkljusarmaturen. – H.C. frågade även M.H. om uppdraget krävde en ny upphandling eller om det kunde utföras inom tillämpligt ramavtal. M.H. sade att ramavtalet omfattade detta projekt. – Vad gäller mötet med L.S. och A.L. i april 2003 berättade han på fråga att han köpt spis, armatur och golv för privat räkning. Han tillfrågades även om fakturor och uppgav att golvet betalats via hans bankgiro. Han kontaktade även sin dotter för att kontrollera om hon erhållit någon faktura för spisen och bänkljusarmaturen vilket hon dock inte hade. Han fick ingen möjlighet att bemöta anklagelserna på ett korrekt sätt och han hade inte heller med sig någon från sitt fackförbund. – Han sökte E.R. under senare delen av mars 2003 för att påminna om fakturorna men fick då beskedet att han var barnledig. Han hörde sedan att E.R. blivit avstängd från sitt arbete. Han kände inledningsvis inte till varför E.R. och G.S. stängts av från sina arbeten. Han tog del av fakturorna först i samband med att han hördes av polisen.

C.C.: Hon behövde en ny spis till sin lägenhet och bad därför sin pappa om hjälp. Hon hade tillgång till en reparationsfond och meningen var att

pengarna i denna skulle täcka kostnaden för spisen. Tidigare hade hon genom sin pappa också köpt ett nytt golv till sin lägenhet. Vid det tillfället sändes fakturan hem till henne. Hon diskuterade inget pris med sin pappa utan litade på att han skulle ordna en spis som skulle passa hennes önskemål. När hon inte erhöll någon faktura skrev hon tillsammans med sin pappa ett brev till ABB. Hon har fortfarande inte betalat för spisen eller belysningen.

M.H.: Han är inköpare på Arlanda vilket bl.a. innebär att han är den som upphandlar byggentreprenader. Någon gång under hösten 2002 kontaktades han av H.C. med anledning av att en tillfällig anläggning skulle bli permanent. De diskuterade vilken form av upphandling som kunde bli aktuell. Eftersom ABB hade årsavtal och priset för projektet inte skulle överstiga 500 000 kr kunde ramavtalet tillämpas. Någon ny upphandling var således inte nödvändig. I vissa fall, när det finns ett ramavtal i botten, kan avtal ske muntligt. Om det inte är fråga om ett akut fall skall dock avtalen vara skriftliga.

B.J.: Under den aktuella perioden var han internrevisor vid ABB. Revisionen gick till på det sättet att varje projekt gick igenom. Han fann vid revisionen att det fanns mycket som pekade på att det begåtts oegentligheter. Efter ett möte med ABB:s ledning togs kontakter med Luftfartsverket. En arbetsgrupp bestående av personer från både ABB och Luftfartsverket tillsattes. E.R. stängdes av från arbetsplatsen. I E.R:s rum fanns en korg där det stod ”att fakturera”. I en av hängmapparna fanns ett projekt som handlade om ett reningsverk på Arlanda. Det fanns leverantörsfakturor från Ahlsells AB och Elektroskandia AB som avsåg en belysning respektive en spis. Dessutom fanns det en arbetsorder och ett e-postmeddelande. E-postmeddelandet var från E.R. till H.C. B.J. fann det hela mycket anmärkningsvärt och tog kontakt med L.S.

L.S.: Under den aktuella perioden var han säkerhetschef vid Luftfartsverket. Den 14 mars 2003 ägde ett möte rum mellan ABB och Luftfartsverket. Det framkom att det vid en internrevision på ABB hade uppstått misstankar om oegentligheter. Privata köp hade gjorts för en halv miljon kr och Luftfartsverket hade fått stå för den kostnaden. Luftfartsverket gjorde tillsammans med ABB en fullständig analys av samtliga transaktioner i samtliga byggprojekt. Det framkom att G.S., H.C:s närmsta chef, beställt varor för 243 000 kr exklusive mervärdesskatt som Luftfartsverket fått betala. G.S. nekade inledningsvis men erkände sedan att han via olika projektnummer beställt varor för egen räkning. G.S. avstängdes från sitt arbete. Luftfartsverket informerade på intranätet om vad som hade hänt. Även cheferna på respektive avdelning informerade övrig personal. – I mitten av april 2003 ägde ett möte med H.C. rum. ABB:s internrevisor hade då för L.S. presenterat material där det framgick att H.C. för privat räkning hade beställt en spis och en armatur genom ABB. Det skall anmärkas att ABB:s uppdrag gentemot Luftfartsverket är att syssla med elinstallationer och VVS-installationer av ”tung karaktär”. Det är inte att syssla med s.k. vitvaruförsäljning eller dylikt. På fråga om H.C. någon gång hade köpt varor för privat räkning av någon entreprenör nekade han till detta. H.C. ändrade sig efter bara några minuter och uppgav då att han för några år sedan köpt en

motorvärmare och möbler men att dessa varor var betalda. Dessa uppgifter har Luftfartsverket dock inte kontrollerat. På fråga om han inte köpt något ytterligare svarade han att han köpt ett trägolv av Byggfirma L.K. AB men att även detta köp efter erhållen rabatt var betalat. Därefter ställdes på nytt frågan till H.C. om han hade köpt något ytterligare för privat räkning. På denna fråga svarade H.C. nekande. Först när han konfronterades med underlaget från B.J. sade H.C. att han hade beställt en spis åt sin dotter men att den var betald. När L.S. frågade efter verifikationer uppgav H.C. att han skulle kontrollera detta med sin dotter. Han ringde till sin dotter och frågade om hon hade kvitton på golvet men han frågade inte efter kvitton på spisen. Därefter avslutades samtalet med dottern. L.S. sade då till H.C. att han skulle ringa på nytt och då fråga efter kvittot på spisen. H.C. var i det läget inte medgörlig och L.S. fick då förklara för honom det allvarliga i situationen. H.C. ringde därefter på nytt upp sin dotter och frågade efter ”pappren” på spisen och inte efter kvitton som var det som hade efterfrågats. H.C. sade då att HSB hade kvittona med anledning av en reparationsfond. När L.S. då föreslog att de skulle åka till HSB sade H.C. plötsligt att han nog hade kvittona hemma hos sig. H.C. fick då tillfälle att åka hem och hämta kvittona. När han sedan kom tillbaka uppvisade han endast en fraktsedel men inget kvitto. Vid det tillfället hade H.C. inte nämnt belysningen alls. Det bestämdes att han senast dagen efter skulle uppvisa kvitton vilket han dock inte gjorde. I stället uppgav han att han tyckte att ”det var för jävligt” att han inte hade fått någon faktura. Det enda kvitto som H.C. uppvisade var det som avsåg det omnämnda golvet. H.C. måste ha känt till vad G.S. gjort sig skyldig till.

B.A.: Hon arbetar som controller på Luftfartsverket. De ramavtal som Luftfartsverket träffar gäller i huvudsak underhåll och drift. Avtalen träffas för 1–3 år och ofta med möjlighet till förlängning. Det är inte meningen att det skall utföras några stora arbeten inom dessa avtal. I avtalen regleras de kommersiella villkoren. Några muntliga beställningar får inte förekomma. Vid en extraordinär situation, t.ex. en brand, skulle en muntlig beställning kunna vara tillåten. Vid sådant fall skall beställningen så snart som möjligt bekräftas skriftligen. Vid aktuell period förelåg det ett treårigt avtal med ABB med rätt till förlängning. Avtalet avsåg teletekniska arbeten. Enligt avtalet skulle arbetet ske på löpande räkning och fakturering skulle äga rum i efterskott.

M.Z.: Hon är kriminalinspektör vid länskriminalen i Stockholm. Hon förhöorde E.R. den 11 juni 2003. E.R. berättade att H.C. frågat honom om en spis och en underskåpsarmatur. H.C. skulle återkomma med nummer på beställningen. E.R. berättade också att H.C. hade återkommit till honom genom e-postmeddelande eller SMS och meddelat att det skulle faktureras på reningsverket. Det var D.D. som därefter konfronterade dessa uppgifter med H.C.

D.D.: Han arbetar som kriminalinspektör. Den 11 juni 2003 hördes E.R. och H.C. Förhöret med E.R. hölls av kriminalinspektören M.Z. och förhöret med H.C. hölls av D.D. Han fick följande uppgifter från M.Z. om förhöret med E.R. H.C. hade frågat E.R. om han hade något bra pris på en spis av god

kvalitet. E.R. hade kontrollerat detta och återkommit efter några dagar till H.C. och sedan gjordes en beställning. E.R. var av uppfattningen att detta skulle vara i projektet. D.D. konfronterade H.C. med dessa uppgifter. H.C. medgav att han beställt varor för sin dotters räkning och att detta skett genom E.R. för att få ett bra pris och god kvalitet. H.C. menade att e-postmeddelandet från E.R. inte hade att göra med spisen och underskåpsarmaturen som han hade beställt.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Arbetsdomstolen kan inledningsvis konstatera att av de personer som har varit direkt inblandade i de aktuella transaktionerna, nämligen H.C. och E.R., är det endast H.C. som har hörts i målet. De uppgifter som lämnats av kriminalinspektörerna M.Z. och D.D. om vad E.R. har berättat i polisförhör är således endast andra- och tredjehandsuppgifter och måste enligt Arbetsdomstolens mening, i ett fall som detta när det inte finns möjlighet att ställa frågor till E.R., behandlas med stor försiktighet.

Att E.R. i sin förfrågan i e-postmeddelandet till H.C. avsett aktuell spis och belysning och att det var E.R:s avsikt att Luftfartsverket skulle faktureras kostnaderna framstår som klart genom hur han hanterat H.C:s e-postsvar för att starta projektet och genom vad B.J. berättat angående hur fakturorna, e-postmeddelandena och arbetsordern förvarats på E.R:s kontor. Den fråga som Arbetsdomstolen har att ta ställning till är vilken H.C:s avsikt har varit. Enligt vad H.C. själv berättat har han aldrig haft för avsikt att låta Luftfartsverket betala för de aktuella varorna utan att det var hans dotter som skulle betala med medel ur en reparationsfond. Dessa uppgifter stöds även av vad dottern har berättat.

Det faktum att fakturorna för de aktuella varorna bokförts hos ABB i det omtalade reningsverksprojektet talar för att även H.C:s kan ha haft för avsikt att låta Luftfartsverket betala varorna, eftersom den åberopade handlingen avseende ABB:s projekt, med angivet beställningsdatum den 28 februari 2003, innehåller i stort sett ordagrant den information som framgår av H.C:s e-postmeddelande den 27 februari 2003 till E.R.

H.C. har som förklaring uppgett att han trott att E.R. i sitt e-postmeddelande efterfrågade uppgifter angående projektet med reningsverket eftersom han redan i mitten av december 2002 muntligen givit E.R. i uppdrag att starta det projektet och att det vid tidpunkten för e-postkorrespondensen var angeläget att verkligen få igång projektet och de arbeten som skulle utföras.

Staten har gjort gällande att projektet startats, i vart fall vid den aktuella tidpunkten, just för att varorna i fråga skulle kunna bokföras i projektet och senare faktureras Luftfartsverket. Staten har ifrågasatt den av H.C. lämnade uppgiften att det funnits en muntlig beställning av uppgraderingsarbeten på reningsverket till ABB redan i december 2002 eftersom muntliga beställningar inte är tillåtna eller i vart fall skall bekräftas omgående genom ett skriftligt uppdrag, vilket inte skett under tiden december 2002–februari 2003.

H.C:s uppgifter om den muntliga beställningen i december stöds i viss mån av M.H:s uppgifter om det tilltänkta projektet redan under hösten 2002. Att kontrollern på Luftfartsverket B.A. berättat att det inte var tillåtet att muntligen beställa ett uppdrag innebär inte att H.C. ändå kan ha agerat på detta sätt. Att det kan ha funnits en beställning som avsåg arbeten på reningsverket är alltså inte osannolikt.

Arbetsdomstolen kan därutöver konstatera följande. Fakturorna avseende spisen och armaturen är daterade den 20 respektive den 24 februari 2003. På fakturan från Ahlsell AB avseende armaturen finns under rubriken godsmärke angivet "Reningsverk H.C." Att det på fakturan, som är daterad före e-postkorrespondensen mellan E.R. och H.C. och således innan det att projektet beträffande det aktuella reningsverket i vart fall skriftligen startades den 28 februari 2003, finns angivet just orden "Reningsverk H.C." talar enligt Arbetsdomstolen i och för sig för att E.R. redan i ett tidigt skede tänkt sig att fakturera Luftfartsverket inom ramen för just projektet med reningsverket. Någon närmare utredning som visar att denna tanke skulle härröra från H.C. finns emellertid inte.

Enligt H.C. bottnar alltså E.R:s hantering av fakturorna i ett missförstånd mellan honom och H.C. Vilka skäl E.R. haft för sitt agerande är dock outrett i målet. Internrevisionen och avstängningen av E.R. har skett i ett skede innan en eventuell fakturering av Luftfartsverket kommit till stånd och tidsmässigt i så nära samband med leveransen av varorna i fråga att H.C. eller hans dotter inte rimligen hunnit sakna fakturorna någon längre tid eller påminna just E.R. om dem. Såvitt känt är i målet har H.C. inte heller genom E.R. gjort några andra privata inköp. Mot denna bakgrund framstår enligt Arbetsdomstolens mening H.C:s förklaringar inte som så osannolika att de kan lämnas utan avseende.

Dåvarande säkerhetschefen på Luftfartsverket L.S. har berättat att H.C. vid ett möte i mitten av april 2003 inledningsvis inte berättade om de aktuella köpen utan tillfrågad därom uppgav att han inte hade gjort några privata köp. Först efter att L.S. konfronterat honom med de uppgifter som internrevisorn på ABB, B.J., lämnat medgav H.C. att han för sin dotters räkning köpt en spis genom ABB. Arbetsdomstolen finner att L.S:s uppgifter, som det inte finns skäl att ifrågasätta, är försvårande för H.C. Enligt Arbetsdomstolens mening kan det dock finnas förklaringar till varför H.C. svarade som han gjorde. H.C. har uppgett att han upplevt det som att han inte fått bemöta anklagelserna på ett korrekt sätt och att han inte hade någon med sig från sitt fackförbund.

Arbetsdomstolen som kan konstatera att det finns ett flertal omständigheter som talar för att det varit H.C:s avsikt att låta arbetsgivaren stå för kostnaderna för varorna i fråga finner trots detta, vid en samlad bedömning av utredningen, att Luftfartsverket inte fullt ut har styrkt att H.C. haft en sådan avsikt.

Har H.C. mottagit någon otillbörlig förmån?

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att H.C. inte haft för avsikt att låta Luftfartsverket stå för kostnaderna för de aktuella varorna har Luftfartsverket gjort gällande att H.C. i sådant fall har mottagit en otillbörlig förmån genom att han för sin dotters räkning utverkat ett köp till rabatterat pris med användande av de yrkesmässiga kontakter han haft med E.R. på ABB.

H.C. har berättat bl.a. följande. Han diskuterade aldrig något pris med E.R. och inte heller några rabatter. Det viktiga för honom var att få spis och armatur av god kvalitet. Han litade på E.R:s omdöme och kunskaper. Han eller dottern har inte erhållit någon faktura eller krav på betalning. Det var först i samband med att han hördes av polisen som han fick se de i målet aktuella fakturorna.

Personalchefen M.M. har uppgett att han talat med två personer på Elektroskandia AB och att dessa uppgett att priset till konsument för aktuell spis vid den aktuella tidpunkten var mellan 8 500 kr och 8 900 kr.

Av fakturan från Elektroskandia AB framgår att ABB fakturerats ett belopp om 7 314 kr för spisen.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

H.C:s uppgifter om att något pris eller någon rabatt aldrig diskuterats kan inte lämnas utan avseende. Det är vidare ostridigt att varorna fortfarande är obetalda. Någon utredning om vad ABB eller E.R. hade tänkt att ta betalt för varorna finns inte. Arbetsdomstolens slutsats är mot den bakgrunden att staten inte har styrkt sitt påstående att H.C. tagit emot en otillbörlig förmån genom att för sin dotters räkning ha utverkat ett köp till rabatterat pris.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis finner Arbetsdomstolen inte styrkt att H.C. haft för avsikt att låta Luftfartsverket stå kostnaderna för de aktuella varorna och inte heller att H.C. mottagit någon otillbörlig förmån. Av det anförda följer att det har förelegat varken laglig grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning av H.C.

Skadestånd

Vid den bedömning Arbetsdomstolen gjort är staten enligt 38 § anställnings-skyddslagen skyldig att utge allmänt skadestånd till H.C. Enligt Arbetsdomstolens mening bör det allmänna skadeståndet bestämmas till 100 000 kr.

När det gäller frågan om H.C. är berättigad till ekonomiskt skadestånd med belopp utgörande mellanskillnaden mellan den uteblivna lönen från Luftfartsverket och den sjukersättning han erhållit gör Arbetsdomstolen följande bedömning.

En arbetstagare som är sjukskriven under tid då han eller hon borde ha erhållit lön från arbetsgivaren men inte erhållit sådan är i princip inte berättigad till ekonomiskt skadestånd för motsvarande tid. Han eller hon kan nämligen som regel inte anses ha stått till arbetsgivarens förfogande under den ifrågasvarande perioden (se AD 1996 nr 125). För undantag från principen att ekonomiskt skadestånd inte skall utgå då arbetstagaren är sjukskriven bör enligt Arbetsdomstolens mening krävas starka skäl. Omständigheterna i det enskilda fallet kan ha varit sådana att det framstår som befogat att ålägga arbetsgivaren skadeståndsskyldighet. Det kan dock inte anses tillräckligt att det rent allmänt föreligger ett samband mellan förhållandena på arbetsplatsen och arbetstagarens sjukskrivning. Eftersom det i fall som dessa ofta är fråga om sjukskrivning på grund av psykiska eller psykosomatiska besvär ligger det i sakens natur att det också måste ställas stora krav på den utredning som skall styrka orsakssambandet mellan arbetsgivarens handlande och sjukdomen (se AD 2003 nr 16 och däri gjorda hänvisningar).

Enligt förbundet föreligger ett samband mellan Luftfartsverkets agerande i samband med avskedandet och H.C:s sjukskrivning. Arbetsgivarparterna har bl.a. gjort gällande att det inte föreligger adekvat kausalitet mellan avskedandet och sjukskrivningen. Förbundet har åberopat ett utlåtande av R.W.o, specialist i neurologi, daterat den 17 december 2003. Av detta framgår att H.C. varit sjukskriven från den 1 september 2003 och tills vidare på grund av ångest, oro och sömnsvårigheter och att hans psykiska tillstånd med största sannolikhet härrör från händelserna på arbetsplatsen.

Arbetsdomstolen kan konstatera att det läkarintyg som har åberopats är mycket kortfattat och allmänt hållet. Mot bakgrund av de starka krav som Arbetsdomstolen tidigare sagt måste ställas på utredningen och med hänsyn till att den uppkomna situationen på arbetsplatsen rent allmänt måste ha inverkat på H.C. kan det enligt Arbetsdomstolens mening inte mot statens bestridande anses utrett att H.C:s sjukskrivning haft sådant samband med Luftfartsverkets agerande vid avskedandet att Luftfartsverket är skyldigt att ersätta honom för mellanskillnaden mellan lön och sjukersättning. Förbundets yrkande om ekonomiskt skadestånd skall därför avslås.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång får staten i huvudsak anses ha förlorat målet och skall därför ersätta förbundets rättegångskostnader. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar staten genom Luftfartsverket att till H.C. utge etthundratusen (100 000) kr i allmänt skadestånd, med ränta enligt 6 § räntelagen från den 23 februari 2004 till dess betalning sker.
2. Arbetsdomstolen avslår förbundets talan om ekonomiskt skadestånd.
3. Arbetsdomstolen förpliktar staten genom Luftfartsverket att utge ersättning för rättegångskostnader till Fackförbundet ST med åttioåttatusen

(88 000) kr för ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Sören Öman, Mårten Holmström, Charlott Richardson, Anders Hagman, Hans Wahlström och Lars-Erik Klason. Enhälligt.

Sekreterare: Marianne Lishajko